



Bruxelles, 26.1.2022.
COM(2022) 28 final

**Europska deklaracija
o digitalnim pravima i načelima za digitalno desetljeće**

Europska deklaracija o digitalnim pravima i načelima za digitalno desetljeće

Europski parlament, Vijeće i Komisija svečano proglašavaju sljedeću zajedničku Deklaraciju o digitalnim pravima i načelima za digitalno desetljeće:

Preambula

budući da:

- (1) Digitalna transformacija utječe na sve aspekte života. Nudi velike mogućnosti za unapređenje kvalitete života, inovacije, gospodarski rast i održivost, ali donosi i nove izazove za organizaciju, sigurnost i stabilnost naših društava i gospodarstava. Budući da se digitalna transformacija ubrzava, trenutak je da Europska unija (EU) jasno kaže kako bi se njezine vrijednosti i temeljna prava trebali primjenjivati u internetskom svijetu.
- (2) Parlament je nekoliko puta pozvao na postizanje potpune usklađenosti Unijina pristupa digitalnoj transformaciji s temeljnim pravima kao što su zaštita podataka ili nediskriminacija i s načelima kao što su tehnološka neutralnost i neutralnost mreže te uključivost¹. Također je pozvao na povećanje zaštite prava korisnika u digitalnom okruženju².
- (3) Vijeće je, na temelju prethodnih inicijativa kao što su „Izjava iz Tallinna o e-upravi” i „Berlinska deklaracija o digitalnom društvu i digitalnoj upravi utemeljenoj na vrijednostima”, u „Lisabonskoj deklaraciji – Digitalna demokracija sa svrhom” pozvalo na primjenu modela digitalne transformacije koji jača ljudski aspekt digitalnog ekosustava i kojem je okosnica jedinstveno digitalno tržište. Vijeće je pozvalo i na primjenu modela digitalne tranzicije u kojem tehnologija pomaže u poduzimanju mjera protiv klimatskih promjena i za zaštitu okoliša.
- (4) EU-ova vizija digitalne transformacije u službi je čovjeka, jača položaj pojedinca i potiče inovativna poduzeća. Komisija je nedavno predstavila Prijedlog odluke o „Putu u digitalno desetljeće” u kojem se definiraju, na temelju četiriju glavnih točaka (digitalne vještine, digitalna infrastruktura, digitalizacija poduzeća i javnih usluga), konkretni digitalni ciljevi koji će nam pomoći da ostvarimo tu viziju. Unijin pristup digitalnoj transformaciji naših društava i gospodarstva trebao bi obuhvatiti digitalnu suverenost, uključenost, jednakost, održivost, otpornost, sigurnost, povjerenje, poboljšanje kvalitete života, poštovanje ljudskih prava i težnji te bi trebao doprinijeti dinamičnom, resursno učinkovitom i pravednom gospodarstvu i društvu u Uniji.
- (5) Cilj je Deklaracije objasniti zajedničke političke namjere. U njoj ne samo da se navode najvažnija prava u kontekstu digitalne transformacije nego trebala bi služiti i kao polazište poduzećima i drugim relevantnim akterima pri razvoju i uvođenju novih tehnologija. Trebala bi također usmjeravati oblikovatelje politika da o svojoj viziji digitalne transformacije promišljaju vodeći se sljedećim načelima: digitalna transformacija u službi čovjeka, solidarnost i uključenost kao temelji, ponovno naglašavanje važnosti slobode izbora, sudjelovanje u digitalnom javnom prostoru, sigurnost, zaštita i jačanje položaja te održivost.

¹ 2020/2216(INI)

² 2020/2018(INL); 2020/2019(INL); 2020/2022(INI); 2020/2012(INL); 2020/2014(INL); 2020/2015(INI); 2020/2017(INI)

- (6) Demokratski nadzor nad digitalnim društvom i gospodarstvom trebalo bi još pojačati, uz potpuno poštovanje načela vladavine prava, učinkovitog pravosuđa i izvršavanja zakonodavstva. Ovom Deklaracijom ne utječe se na zakonita ograničenja ostvarivanja takvih zakonskih prava s ciljem da ih se uskladi s ostvarivanjem drugih prava, kao ni na nužna i proporcionalna ograničenja u javnom interesu. Unija bi trebala promicati Deklaraciju u odnosima s drugim međunarodnim organizacijama i trećim zemljama s ciljem da načela nadahnu međunarodne partnere u cijelom svijetu da usmjere digitalnu transformaciju tako da na prvom mjestu budu građani i njihova prava.
- (7) Deklaracija se prije svega temelji na primarnom pravu EU-a, posebice Ugovoru o Europskoj uniji, Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, Povelji EU-a o temeljnim pravima i sudskoj praksi Suda Europske unije, te na sekundarnom pravu. Temelji se i na europskom stupu socijalnih prava te ga dopunjuje. Deklarativne je prirode pa kao takva ne utječe na sadržaj pravnih pravila ili njihovu primjenu.
- (8) Promicanje i primjena digitalnih načela zajednička su politička obveza i odgovornost Unije i njezinih država članica u okviru njihovih nadležnosti u skladu s pravom Unije. Komisija je predložila da godišnje izvješće o stanju digitalnog desetljeća, koje se podnosi Parlamentu i Vijeću, obuhvaća praćenje digitalnih načela.

Deklaracija o digitalnim pravima i načelima za digitalno desetljeće

Cilj nam je promicati europski pristup digitalnoj tranziciji, pristup u službi čovjeka. Temelji se na europskim vrijednostima i donosi korist svim pojedincima i poduzećima.

Stoga izjavljujemo:

Poglavlje I.: Digitalna transformacija u službi čovjeka

Digitalna transformacija u Europskoj uniji služi građanima. Tehnologija bi trebala služiti i koristiti svim Europljanima te im omogućiti da ostvaruju svoje težnje, potpuno sigurno i uz poštovanje njihovih temeljnih prava.

Obvezujemo se:

- da ćemo unapređivati demokratski okvir za digitalnu transformaciju koja koristi svima i poboljšava živote svih Europljana;
- da ćemo poduzimati mjere potrebne kako bi se vrijednosti Unije i prava pojedinaca kako su priznata pravom Unije poštovali ne samo izvan interneta nego i na internetu;
- da ćemo poticati odgovorno i savjesno djelovanje svih digitalnih aktera, javnih i privatnih, kako bi digitalno okruženje bilo sigurno i zaštićeno;
- da ćemo aktivno promicati tu viziju digitalne transformacije, među ostalim i u našim međunarodnim odnosima.

Poglavlje II.: Solidarnost i uključenost

Svatko bi trebao imati pristup tehnologiji kojoj je cilj ujediniti, a ne dijeliti ljude. Digitalna transformacija trebala bi doprinijeti pravednom društvu i gospodarstvu u Uniji.

Obvezujemo se:

- da ćemo se pobrinuti da tehnološka rješenja poštuju ljudska prava, omogućuju njihovo ostvarivanje i promiču uključenost;

- na digitalnu transformaciju u kojoj nitko neće biti zapostavljen. U nju bi osobito trebalo uključiti starije osobe, osobe s invaliditetom ili marginalizirane, ranjive ili obespravljenе osobe te one koji djeluju u njihovo ime;
- da ćemo izraditi odgovarajuće okvire kako bi svi sudionici na tržištu koji imaju koristi od digitalne transformacije preuzeli društvenu odgovornost i dali pravedan i razmjeran doprinos troškovima javnih dobara, usluga i infrastrukture u korist svih Europljana.

Povezivost

Svatko bi, u cijelom EU-u, trebao imati pristup brzom digitalnoj povezivosti po pristupačnim cijenama.

Obvezujemo se:

- da ćemo svakome omogućiti pristup izvrsnoj povezivosti, bez obzira na to gdje živi i koliki ima dohodak;
- da ćemo štititi neutralni i otvoreni internet, na kojem nema neopravdanog blokiranja ni smanjivanja kvalitete sadržaja, usluga i aplikacija.

Digitalno obrazovanje i digitalne vještine

Svatko ima pravo na obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje i svatko bi trebao moći steći sve osnovne i napredne digitalne vještine.

Obvezujemo se:

- da ćemo promicati i podupirati aktivnosti za uvođenje digitalne povezivosti i infrastrukture te digitalnih alata u sve ustanove za obrazovanje i osposobljavanje;
- da ćemo podupirati aktivnosti koje učenicima, polaznicima, učiteljima i nastavnicima omogućuju stjecanje i dijeljenje svih digitalnih vještina i kompetencija potrebnih za aktivno sudjelovanje u gospodarstvu, društvu i demokratskim procesima.
- da ćemo svakom omogućiti da se usavršavanjem i prekvalifikacijom prilagodi promjenama koje donosi digitalizacija rada.

Radni uvjeti

Svatko ima pravo na poštene, pravične, zdrave i sigurne radne uvjete te na odgovarajuću zaštitu u digitalnom okruženju kao i na fizičkom radnom mjestu, bez obzira na status, oblik ili trajanje zaposlenja.

Obvezujemo se:

- da ćemo se pobrinuti da se u digitalnom okruženju svatko može isključiti i iskoristiti mjere za zaštitu ravnoteže između poslovnog i privatnog života.

Digitalne javne usluge na internetu

Svatko bi trebao imati pristup svim najvažnijim javnim uslugama na internetu u cijeloj Uniji. Ni od koga se ne smije zahtijevati da pri pristupanju i korištenju digitalnim javnim uslugama daje podatke češće nego što je to potrebno.

Obvezujemo se:

- da ćemo se pobrinuti da se svim Europljanima ponudi pristupačan, siguran i pouzdan digitalni identitet koji omogućuje pristup širokom rasponu internetskih usluga;
- da ćemo se pobrinuti za laku dostupnost i ponovnu upotrebu informacija državnih tijela;
- da ćemo olakšati i podupirati neometan, siguran i interoperabilan pristup digitalnim zdravstvenim uslugama i uslugama skrbi u cijeloj Uniji, među ostalim zdravstvenoj evidenciji, osmišljen prema potrebama građana.

Poglavlje III.: Sloboda izbora

Interakcije s algoritmima i sustavima umjetne inteligencije

Svatko bi trebao znati iskoristiti prednosti umjetne inteligencije donošenjem vlastitih utemeljenih odluka u digitalnom okruženju, a da je pritom zaštićen od opasnosti i štete po zdravlje, sigurnost i temeljna prava.

Obvezujemo se:

- da ćemo se pobrinuti da upotreba algoritama i umjetne inteligencije bude transparentna, a korisnici u interakciji s njima informirani i upućeni;
- da ćemo se pobrinuti da se algoritamski sustavi temelje na odgovarajućim skupovima podataka kako bi se izbjegla nezakonita diskriminacija i omogućio ljudski nadzor nad ishodima koji utječu na ljude;
- da ćemo se pobrinuti da tehnologije kao što su algoritmi i umjetna inteligencija ne smiju unaprijed odlučivati u ime korisnika, primjerice o zdravlju, obrazovanju, zaposlenju i privatnom životu;
- da ćemo propisati zaštitne mjere kako bi sustavi umjetne inteligencije i digitalni sustavi bili sigurni i upotrebljavali se uz potpuno poštovanje temeljnih ljudskih prava.

Pravedno internetsko okruženje

Svatko bi trebao moći stvarno odabrati, na temelju objektivnih, transparentnih i pouzdanih informacija, kojim će se internetskim uslugama koristiti.

Svatko bi trebao imati mogućnost sudjelovati u tržišnom natjecanju i uvoditi inovacije u digitalnom okruženju.

Obvezujemo se:

- da ćemo stvoriti sigurno, zaštićeno i pravedno internetsko okruženje u kojem su temeljna prava zaštićena, a odgovornosti platformi, osobito velikih aktera i nadzornika pristupa, dobro određene.

Poglavlje IV.: Sudjelovanje u digitalnom javnom prostoru

Svatko bi trebao imati pristup vjerodostojnom, raznolikom i višejezičnom internetskom okruženju. Pristup raznolikom sadržaju doprinosi pluralističkoj javnoj raspravi i trebao bi svakom omogućiti sudjelovanje u demokraciji.

Svatko ima pravo na slobodu izražavanja u internetskom okruženju bez straha od cenzure ili zastrašivanja.

Svatko bi trebao moći saznati u čijem su vlasništvu ili pod čijom su kontrolom medijske usluge kojima se koristi.

Vrlo velike internetske platforme trebale bi podupirati slobodnu demokratsku raspravu na internetu s obzirom na ulogu njihovih usluga u oblikovanju javnog mnijenja i diskursa. Trebale bi smanjiti rizike koji proizlaze iz funkcioniranja i korištenja njihovih usluga, među ostalim za kampanje dezinformiranja, i štititi slobodu izražavanja.

Obvezujemo se:

- da ćemo podupirati razvoj i najbolje načine upotrebe digitalnih tehnologija za poticanje angažmana građana i demokratskog sudjelovanja;
- da ćemo nastaviti štititi temeljna prava na internetu, osobito slobodu izražavanja i informiranja;
- da ćemo poduzimati mjere za suzbijanje svih oblika nezakonitog sadržaja razmjerno šteti koju mogu prouzročiti i uz potpuno poštovanje prava na slobodu izražavanja i informiranja te bez uspostave bilo kakvih općih obveza praćenja;
- da ćemo stvoriti internetsko okruženje u kojem su ljudi zaštićeni od dezinformacija i drugih oblika štetnog sadržaja.

Poglavlje V.: Sigurnost, zaštita i jačanje položaja

Zaštićeno i sigurno internetsko okruženje

Svatko bi trebao imati pristup digitalnim tehnologijama, proizvodima i uslugama koncipiranim tako da budu sigurni, zaštićeni i da štite privatnost.

Obvezujemo se:

- da ćemo štititi interese građana, poduzeća i javnih institucija od kiberkriminaliteta, što uključuje povrede podataka i kibernapade. To obuhvaća i zaštitu digitalnog identiteta od krađe identiteta ili manipulacije.
- da ćemo nastojati spriječiti i pozivati na odgovornost one koji žele ugroziti sigurnost na internetu i integritet internetskog okruženja Europljana ili promiču nasilje i mržnju digitalnim sredstvima.

Privatnost i osobni nadzor nad podacima

Svatko ima pravo na zaštitu svojih osobnih podataka na internetu. To pravo uključuje nadzor nad time kako se ti podaci upotrebljavaju i s kim se dijele.

Svatko ima pravo na povjerljivost svoje komunikacije i informacija na svojim elektroničkim uređajima i nikog se ne smije podvrgnuti nezakonitim mjerama nadzora ili presretanja na internetu.

Svaka bi osoba trebala moći odlučiti o svojem digitalnom nasljeđu i što će se nakon njezine smrti dogoditi s javno dostupnim informacijama o njoj.

Obvezujemo se:

- da ćemo urediti mogućnost lakog prijenosa osobnih podataka među različitim digitalnim uslugama.

Zaštita i osposobljenost djece i mladih na internetu

Djeca i mladež trebali bi biti osposobljeni za donošenje sigurnih i utemeljenih odluka te izražavanje kreativnosti u internetskom okruženju.

Iskustva, dobrobit i sudjelovanje djece u digitalnom okruženju trebalo bi poboljšati materijalima primjerenima njihovoj dobi.

Djeca imaju pravo na zaštitu od svih kaznenih djela koja se čine posredstvom ili uz pomoć digitalnih tehnologija.

Obvezujemo se:

- da ćemo promicati pozitivno, dobno primjereno i sigurno digitalno okruženje za djecu i mladež;
- da ćemo svojoj djeci omogućiti stjecanje vještina i kompetencija potrebnih za aktivno i sigurno snalaženje u internetskom okruženju te za donošenje utemeljenih odluka kad se koriste internetom;
- da ćemo štititi svu djecu od štetnog i nezakonitog sadržaja, iskorištavanja, manipulacije i zlostavljanja na internetu te da ćemo sprečavati upotrebu digitalnog prostora za počinjenje ili olakšavanje kaznenih djela.

Poglavlje VI.: Održivost

Kako bi se izbjeglo nanošenje znatne štete okolišu te radi promicanja kružnog gospodarstva, digitalne proizvode i usluge trebalo bi osmišljavati, proizvoditi, koristiti, odlagati i reciklirati tako da se njihov štetan učinak na okoliš i društvo svede na najmanju mjeru.

Svatko bi trebao imati pristup točnim i lako razumljivim informacijama o utjecaju na okoliš i potrošnji energije digitalnih proizvoda i usluga koje mu omogućuju donošenje odgovornih odluka.

Obvezujemo se:

- da ćemo podupirati razvoj i upotrebu održivih digitalnih tehnologija koje imaju minimalan učinak na okoliš i društvo.
- da ćemo razvijati i primjenjivati digitalna rješenja koja imaju povoljan učinak na okoliš i klimu.